Timo Koskimäki 27.9.2023

Lausunto

Asia: U 39/2023 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan tilastoista annetun asetuksen (EY) N:o 223/2009 muuttamisesta (Euroopan tilastoasetus)

Tiedon merkitys päätöksenteon perustana on tunnistettu politiikassa aiempaa paremmin. Siitä on mainittu kansallisissa tietopoliittisissa ohjelmissa ja Euroopan datastrategissa. Taustalla on yhteiskunnan digitalisoitumisen myötä syntyneet uudenlaiset tietoaineistot, joita ei aiemmin ole ollut olemassa. Tällaisia ovat esimerkiksi sähköisen kaupankäynnin ja liiketoiminnan aineistot, esineiden internetin taikka alustapalvelujen data. Uusien tietoaineistojen laajan käytön ajatellaan synnyttävän uusia markkinoita ja olevan myös avuksi julkisessa päätöksenteossa.

Euroopan datastrategiaan nojautuen EU:n komissio on käynnistänyt datamarkkinoita ja datan käyttöä säätelevää lainsäädäntöä. Julkishallinnon kannalta keskeisiä ovat datasäädös sekä datanhallinta-asetus, jossa velvoitettaan julkishallinto edistämään datan käyttöä ja datamarkkinoita. Euroopan tilastoasetus osaltaan täydentää datastrategiaan perustuvia tietopoliittisia säädöksiä.

Euroopan tilastoasetus luo puitteet Euroopan Unionin tilastotoimelle. Euroopan tilastotoimi koostuu tilastoista vastaavasta komission pääosastosta (Eurostat) ja kansallisista tilastoviranomaisista

EU:n tilastotoimi on myös kansallisesti merkittävä tilastoinnin ohjaaja, Tilastokeskuksen tuottamista tilastoista noin kolme neljäsosaa perustuu EU-tilastosäädöksiin. Tilastokeskus on EU:n tilastosäädösten keskeisin toimeenpanija Suomessa.

Uudistuksessa säädettäisiin seuraavista aiheista:

- Yksityisten tietoaineistojen käytöstä tilastoinnissa, mukaan lukien menettely, jolla komissio voisi säätää tiedonantovelvoitteesta koskien tällaisia aineistoja.
    - Säädettäisiin myös kustannusten korvaamisesta tiedonhaltijoille, kun nämä toimittavat tietoa tilastointia varten
    - Säädettäisiin myös sanktioista, joita komissio voi asettaa uusia aineistoja koskevan tiedonantovelvollisuuden laiminlyönnistä
- Kriisiaikojen tiedontuotannosta
- Yhteistyöstä EU:n tilastotoimessa kuten datan vaihdosta jäsenmaiden tilastovirastojen kesken ja komission (Eurostatin) keskitetysti hankkimien datojen käytöstä jäsenmaissa
- Tilastovirastojen mahdollisista uusista tehtävistä datanhallinnassa ja datapalvelujen tarjoamisessa.

Tilastokeskuksen mielestä asetus on hyvä askel oikeaan suuntaan. Tunnistamalla uudenlaiset tietoaineistot ja sääntelemällä niiden käyttöä uusi tilastoasetus poistaa lainsäädännön harmaita alueita. Asetus helpottaisi aineistoneuvotteluja yksityisten tiedonhaltijoiden kanssa ja muutoinkin sujuvoittaisi tilastotointa.

Tilastokeskus näkee tärkeäksi, että EU:n tilastoasetus tukee tilastovirastojen tehtävien laajentamista datapalveluihin ja datanhallintapalveluihin. Suomessa kansallisessa lainsäädännössä on jo otettu askeleita tähän suuntaan muuttamalla Tilastokeskuksesta annettua lakia keväällä 2023 ja osoittamalla virastolle kesällä 2023 datahallintosäädöksen toimeenpanotehtäviä.

U-kirjeen jättämisen jälkeen Euroopan tilastoasetuksesta lausunnon ovat antaneet Euroopan tietosuojavaltuutettu, Euroopan keskuspankki ja Euroopan tilasto-hallinnoinnin neuvoa-antava lauta-kunta (ESGAB). Lausunnot huomioidaan asetuksen jatkokäsittelyssä Neuvoston tilastotyöryhmässä.

.

.